

УДК 338.48 (477.61)

Кашинська О.Є.

*ІННОВАЦІЇ - НЕВІД'ЄМНА УМОВА РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ
ЛУГАНЩИНИ*

У статті дається визначення поняття інновації та інновації в туризмі, розглядаються можливі інновації в туризмі Луганщини.

Ключові слова: інновації, інновації в туризмі.

В статье даётся определение понятия инновации и инновации в туризме, рассматриваются возможные инновации в туризме Луганщины.

Ключевые слова: инновации, инновации в туризме.

This article gives a definition of innovation and innovation in tourism, considers the possible innovations in tourism in Luhansk region.

The key words: the innovation, the innovation in tourism.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Туристична галузь набуває дедалі більшого значення для розвитку економіки та соціальної сфери в Україні, у тому числі й у Луганській області. Розвиток в'їзного та внутрішнього туризму, екскурсійної діяльності є важливим чинником підвищення якості життя в області, утворення додаткових робочих місць, поповнення місцевого бюджету та підвищення її авторитету як на внутрішньому, так і на міжнародному туристичних ринках.

Розвиток туризму істотно впливає на такі сектори економіки, як транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів широкого вжитку, і є одним з найбільш перспективних напрямів структурної перебудови економіки. У свою чергу, важливими факторами розвитку туристичної галузі є природно-рекреаційний та історико-культурний потенціал регіону.

Останнім часом в області спостерігається тенденція зростання кількості суб'єктів туристичної діяльності, у тому числі й фізичних осіб. За станом на 01.07.2002 вона становила понад 60 суб'єктів. Чисельність працівників туристичної галузі – 314 осіб [1].

Щороку збільшується обсяг туристичних послуг. У 2001 році цей показник перевищував 4,8 млн. грн. (у 1,4 разу більше ніж у 2000 р.). За підсумками 2001 р. область займає 19 місце серед регіонів України за обсягами реалізації туристичних послуг [1].

За останні роки в регіоні спостерігається позитивна тенденція збільшення кількості обслуговуваних туристів і у зв'язку з цим зростання обсягів наданих туристичних послуг і платежів до бюджету (на 24,6 відсотки більше ніж у 2000 р.).

В області є необхідні умови для розвитку туристичної індустрії: природні умови, історико-культурна спадщина та людські ресурси. Проте цей потенціал не затребуваний туристами, так як слабка матеріально-технічна база, яка потребує реконструкції та значних капіталовкладень або нового будівництва привабливих для туристів об'єктів, низький рівень сервісу, відсутність необхідної індустрії розваг, занедбаність пам'яток історії та культури, екологічні проблеми та інше.

Подолання цих негативних тенденцій можливе шляхом впровадження інновацій у туризм, що є необхідною складовою його подальшого регіонального розвитку. Використання інновацій дасть змогу для створення умов динамічного та збалансованого розвитку Луганської області, підвищення ефективності використання її рекреаційно-туристичного потенціалу, покращення інвестиційного клімату підприємств туризму, пошуку шляхів розбудови туристично-інноваційної інфраструктури та дасть змогу туристам обирати насправді новий та якісний продукт.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню інновацій та інноваційних процесів у різних галузях народного господарства присвячена велика кількість робіт, зокрема частина з яких присвячена інноваційній діяльності в туризмі. Так, В. Новіков розкриває інновації в соціально-культурному сервісі та туризмі, особливості інноваційних процесів, а також еволюційні зміни в цих областях; також розглядає функції інновацій і управління інноваційною діяльністю в туризмі та сфері послуг, принципи стійкого розвитку туризму та інше. Н. Малахова та Д. Ушаков аналізують на предмет інноватики окремі сфери туристичної діяльності, такі як туристичне виробництво, туристичний маркетинг, корпоративні взаємодії в сфері туризму, нормативно-правове забезпечення туризму, автоматизація та інформатизація туристичної галузі; розглядаються основні напрями, інструменти, наслідки інноваційних процесів у туризмі.

Однак, вищезазначені дослідження розглядають проблему в глобальному сенсі, але цього не достатньо для того, щоб оцінити стан туристичної індустрії в обмеженому просторі (такому, як місто Луганськ

та Луганська область). У зв'язку з цим необхідно на основі існуючих даних розглянути поняття інновацій та виділити можливі напрямки розвитку інновацій у туризмі на Луганщині, що й виступає *метою нашого дослідження*.

Для реалізації вказаної мети слід виконати *наступні завдання*:

- дати визначення поняття інновації та інновації в туризмі;
- розглянути можливі інновації в туризмі Луганщини.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній економіці роль інновацій значно зросла. Це викликано тим, що в ринковій економіці інновації є методом конкуренції, оскільки інновація веде до зниження собівартості, цін і зростанню прибутку, до створення нових потреб, до притоку грошей, до підвищення іміджу (рейтингу) виробника нових продуктів, до відкриття та захоплення нових ринків, у тому числі й зовнішніх. В Україні робляться активні дії для переходу економіки на інноваційний шлях розвитку. Особлива увага останнім часом стала звертатися на вдосконалення інноваційних процесів у галузі науки та техніки, матеріального виробництва та менеджменту.

Інновація як процес або як продукт може стати однією з головних статей доходу підприємства, роблячи істотний вплив на збільшення прибутку.

Отже, термін "інновація" (від англ. Innovation – нововведення) характеризує якісні зрушення в процесі виробництва. Незважаючи на те, що поняття "інновація" є широко вживаним, дотепер не існує загальноприйнятого його визначення. Різні автори, в основному закордонні (П. Друкер, Н. Мончев, Є. Мэнсфілд, І. Перлаки, М. Портер, Й. Шумпетер та ін.), трактують його залежно від об'єкта й предмета дослідження – як результат і як процес.

Так, у сучасному словнику іноземних слів інновація – це кінцевий результат інноваційної діяльності, що одержав втілення у вигляді нового або вдосконаленого продукту, впровадженого на ринку, нового або вдосконаленого технологічного процесу, використовуваного в практичній діяльності або в новому підході до соціальних послуг [2].

Термін "інновація", у сучаснім його розумінні, першим став застосовувати Й. Шумпетер, який підкреслював, що інновація – це істотна зміна функції вироблення, полягає в новім з'єднанні й комерціалізації всіх нових комбінацій, заснованих на використанні нових матеріалів і компонентів, впровадженні нових процесів, відкритті нових ринків, впровадженні нових організаційних форм [3].

Згідно з Законом України «Про інноваційну діяльність», інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва та (або) соціальної сфери [4]. Взагалі, можна сказати, що інновація – це впровадження, введення досягнень науки, передового досвіду в областях управління, організації праці, технологій.

Туризм є однією з найважливіших галузей сервісу, і це вимагає сучасних форм і механізмів обслуговування клієнтів, чого можливо досягти завдяки введенню інновацій у галузь. Інновації в туризмі – це розробка, створення нових туристичних маршрутів, проектів і т. д., впровадження яких дозволить підвищити зайнятість населення, забезпечити зростання його доходів. Інновації в туризмі приносять на ринки нові ідеї, послуги та продукти. Інновації не тільки мають на увазі пристосування туристської галузі до характеру туризму, що змінюється, шляхом застосування нових маркетингових стратегій, але й середовище, що оточує туризм, сприяє появі нових і новаторських послуг, продуктів і процесів. Наприклад, розвиток подієвого туризму, турів, гастрономів. Інновації в туризмі – складний процес, в якому задіяні як громадяни (споживачі туристичних послуг), організації, фірми, що надають їх, органи місцевого самоврядування та ін. [5].

В свою чергу, М. Ізотова та Ю. Матюхіна відзначають інновації в туризмі як різносторонні організаційно-управлінські нововведення, що полягають у цілеспрямованих змінах, вироблюваних на різних рівнях індустрії туризму. Сюди відносяться правове забезпечення туристичних проектів, здатність організації нового вигляду туристичної діяльності, створення кардинально нових турпродуктів і товарів для подорожей, інформаційно-рекламне забезпечення туристичного попиту, що включає сучасні технології. Основні зусилля з розвитку інновацій у туризмі направлені на підвищення конкурентоспроможності підприємств, на значне поліпшення туристичного сервісу [6, с. 9].

Інновації в туризмі слід розглядати як системні заходи, що мають якісну новизну, що й приводять до позитивних зрушень, що забезпечують стійке функціонування й розвиток галузі в регіоні. Так, ідея створення й реалізація туристських проектів, що навіть не приносять спочатку істотного прибутку, може дати поштовх розвитку туризму й тим самим активно сприяти створенню додаткових робочих місць і зростання доходів населення.

Давайте розглянемо основні напрямки інноваційної діяльності в сфері туризму:

- випуск нових видів туристського продукту, ресторанного продукту, готельних послуг і т.д.;
- використання нової техніки й технології у виробництві традиційних продуктів;
- використання нових туристських ресурсів, що раніше не використовувалися. Унікальний приклад – подорожі туристів на космічних кораблях;
- зміни в організації виробництва й споживання традиційного туристського, ресторанного продукту, готельних послуг і т.д.; новий маркетинг, новий менеджмент;
- виявлення й використання нових ринків збуту продукції (готельні й ресторанні ланцюги) [7, с. 45].

Як бачимо, інновації в туризмі охоплюють усі напрямки діяльності в цій сфері. І тому, можна сказати, роль інновацій у сучасному туристичному бізнесі України значно зросла. Не є винятком і туристичний бізнес Луганщини.

У зв'язку з тим, що кожного року в Луганську та області збільшується кількість туристичних підприємств, стрімко збільшується конкуренція в даному секторі ринку. Інновації виступають основним методом конкуренції серед закладів, що відкрилися нещодавно, перед якими стоїть необхідність звернути на себе увагу клієнтів, та підприємствами, що вже встигли себе зарекомендувати.

Давайте розглянемо які інновації в туризмі можливо впроваджувати на Луганщині. Одним з перспективних явищ розвитку туризму в Луганській області є сільський зелений туризм. Луганське обласне об'єднання Союзу сприяння розвитку сільському зеленому туризму в Україні створене в січні 2007 року. Відразу ж до об'єднання увійшли 5 районних організацій (Беловодська, Лутугінська, Старобельська, Меловська і Новопсковська). Цей напрямок розвитку туризму передбачає розміщення туристів у садибах – невеликих та недорогих будинках. Інформацію про такі заклади розміщення для туристів дуже важко знайти, тому доцільним буде туристичним підприємствам складати картотеки по садибах Луганщини та організовувати заходи, в ході яких пропагується сільський зелений туризм, огляд, оцінка садиб по всій області, що претендують на те, щоб приймати туристів.

Одна з особливостей Луганської області полягає в тому, що на її території знаходиться 4 (з 10 у всій Україні) кінних заводи. Раніше вони активно використовувалися для залучення туристів – катання на конях, відвідання музеїв заводів, пригощання кумисом і т.д. Відродження цього напрямку привернуло би багато туристів. Наприклад, можна було б розробити кінні тури вихідного дня, наприклад, по Стрілецькому степу. Цікавими були б екскурсії й по самих конезаводах або відвідання кінного театру.

На думку вчених, перспективним напрямком в області є й науковий туризм. Наприклад, вивчення місцевого побуту, ремесел. Так, іноземні туристи цікавляться майстер класами в гончарній справі, які проводяться в с. Пархоменко. Також новим напрямком у науковому туризмі може бути створення археологічного парку на Мергелевій гряді під Перевальськом, куди приїжджали б туристи, охочі брати участь в розкопках.

У зв'язку з тим, що в Луганській області відсутні природні ресурси для розвитку масового туризму (моря, гори та ін.), потрібно шукати ресурси, унікальні для Луганської області, сходу України. Наприклад, шахти. Багатьма (хто в них не працює) сприймається спуск під землю, як щось незвичайне та екстремальне. Проект по відвідинах шахти реалізовувався в Донецькій області. Пропонувалася така ідея й в Луганській області (тим паче, шахт, що знаходяться в стадії закриття, вистачає).

Також для залучення туристів можна використовувати тему козацтва, причому не тільки Донського, але й Запорізького (у 17 столітті в Луганській області знаходилися передові застави запорожців), при цьому організувати театралізування, відтворення історико-культурних ситуацій того часу. При чому глядачі будуть мати можливість стати безпосередніми учасниками цього процесу.

Висновки. Таким чином, розширення ринку туристичних послуг в Луганську, і, як наслідок, створення великої конкуренції, підштовхує до пошуку свіжих ідей або використання вже існуючих для залучення більшої кількості туристів. Впровадження інновацій у туризмі є необхідною складовою подальшого соціально-економічного розвитку Луганщини, яка має достатньо великий потенціал для стійкого зростання кількості зацікавлених туристів, та є актуальним і перспективним напрямком, але дещо обмежене через соціальні та економічні фактори.

Перспективи подальшого дослідження. Результати дослідження можуть бути використані для подальшого розгляду інновацій у туризмі та напрямків впровадження інновацій у туристичний бізнес Луганщини.

1. Програма розвитку туризму в Луганській області на 2002 – 2010 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу до вид. : http://www.loga.gov.ua/oda/documents/official/official_359.html?template=33.
2. Сучасний словник іноземних слів [Електронний ресурс]. – Режим доступу до вид. : <http://slov.h1.ru/>.
3. Новиков В. С. *Інновації в туризмі : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений* [Електронний ресурс] / В. С. Новиков. – М. : Академія, 2007. – 208 с. – Режим доступу : http://tourlib.net/books_tourism/novikov.htm
4. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 року № 40-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу до вид. : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=40-15>.
5. *Інновації в сфері туризму и отдыха* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://restinrussia.com/rest/innovacii_v_turizme.html
6. Изотова М. А., Матюхина Ю. А. *Інновації в соціокультурном сервисе и туризме* / Маргарита Александровна Изотова, Юлия Алексеевна Матюхина. – М., 2006. – 134 с.
7. Донцова Л. В. *Інноваційна діяльність* / Л. В. Донцова. – М., 2006. – 320 с.